

Ankara'da Ahîler Hükûmeti

Akhis Government in Ankara

Songül DUMLUPINAR ALİCAN

*Dr. Öğr. Üyesi, Malatya Turgut Özal Üniversitesi,
Sanat, Tasarım ve Mimarlık Fakültesi,
Mimarlık Bölümü, songul.alican@ozal.edu.tr
<https://orcid.org/0000-0002-1677-4778>*

Makale Başvuru Tarihi: 05.12.2021

Makale Kabul Tarihi: 24.12.2021

Makale Türü: Çeviri

1. ESER HAKKINDA

Tarih-i Osmanî Encümeni Mecmuası, 19. Cüz, 1 Nisan 1339, s. 1200-1204. (Ahmed Tevhîd tarafından kaleme alınmış olan metin, 1908 tarihinde Osmanlı yönetimi tarafından tarih araştırmaları yapmak üzere kurulan ve bugün Türk Tarih Kurumu olarak bildiğimiz birimin atası olan Târîh-i Osmânî Encümeni tarafından çıkarılmış olan mecmuada neşredilmiştir.

2. YAZAR HAKKINDA

Ahmed TEVHİD. 1868 yılında Erzurum'da dünyaya gelen Ahmed Tevhîd (Ulusoy) Bey, ilk eğitim dönemlerini babasının vazifesi nedeniyle Anadolu'nun muhtelif bölgelerinde geçirmiş olsa da 1888 yılında Tevfik Fikret ile aynı dönemde Mekteb-i Sultanî'ye mezun olmuştur. Hukuk okumuş olmasına rağmen tarih ve arkeolojiye meraklı olup nümizmatik uzmanı olan Ahmed Tevhîd Bey, Türkiye Selçukluları ve Beylikler dönemi sikkeleri üzerinde çalışmıştır. Târîh-i Osmânî Encümeni'nde çalışmış, kurumun dergisinde birçok makale yayınlamıştır. Cumhuriyet döneminde kütüphaneler ve müzeler müfettişliği yapan müellif, Anadolu'nun birçok şehrinde bu alanda çalışmalar yapmıştır. 1933 yılında emekli olmuş, 1940'ta vefat etmiştir. Eyüp Sultan Mezarlığı'nda medfûndur. Ahmed Tevhîd ile alakalı daha ayrıntılı bilgi için bkz.: Kahraman, 2010.

3. TÜRKÇE'YE ÇEVİRİLMİŞ METİN

Ankara Anadolu'nun kadîm ve mühim şehirlerinden biridir.

İskender-i Kebîr devrinde mevcut olduğu sahâif-i tevârihte mestûr olan bu beldenin ehemmiyeti Romalıların Küçük Asya'ya istilalarından sonra artmış ve İmparator Augustus zamanında şehir mezkûr mebâni-i âliye ve âsâr-i nefise ile tezyin ve imar edilmiş idi. Müşârunileyh imparator ile Roma namlarına inşa edilen Ankara'da kâin kısmen harab mabed-i kadîm, sanayi-i atıkadan bir enmuzec olmakla kalmayıp bilhassa İmparator Kayser Augustus'un vasiyetnamesinin Latince metnini ve Yunanca tercemesini zamanımıza kadar muhafaza etmekle de şöret bulmuştur.

Ankara şark imparatorluğuna tabi olduğu zamanda bazı vekâyi-i târihiyyenin mahall-i cereyanı olarak bir zaman-ı kalîl hükümdar-ı İran Hüsrev Perviz'in (dördüncü sene-i hicriyyeye müsâdif 625 sene-i milâdiyyesinde) ve ba'dehû Emevîlerin¹ (44 sene-i hicriyye, 664 sene-i milâdiyye) ve daha sonra hulefâ-i Abbâsiyyeden Harun er-Reşîd (181 sene-i hicriyye) ve Mu'tasım² (223 sene-i hicriyye) devrinde Abbâsilerin yed-i zabtına geçmiş ise de şark imparatorları yine istirdad eylemiş idi. Nihayetü'l-Emr Rûm Selçûkîlerinin eline girdi. Amma hangi senede olduğuna dâir sarahat bulamadım. Bir aralık Selçûkîlerden ehl-i salîb gasb etti diye de bir rivâyet-i zaîfe vardır.

Konya Selçûkî selâtîninden Kılıçarslan-ı Sâni hal-i hayatında memâlikini evladı arasında taksîm ettiğinde Ankara'yı Muhyiddîn Mes'ûd'a vermiş idi. Bu zat senelerce Ankara'da büyük biraderi Süleymanşah canibinden mahsûr kaldı. Sonra da hayatı taht-ı emniyette olmak şartıyla teslim oldu. Fakat Süleymanşah ahdine vefa etmeyerek müşârunileyhi Mes'ûd'un sü'edây-i şühedaya refik eyledi. Bu veçhile Ankara istiklalini zayıf etti.³

Keyhüsrev-i Evvel'in şehâdetini müteakip 607 sene-i hicriyyesinde Konya tahtına Keykavus-i Evvel câlis olmuş idi. Müşârunileyhin halefi ve küçük biraderi Alâüddîn Keykubâd-ı Evvel büyük biraderine isyan etmiş idi. Keykubâd Kayseriyye civarında mağlup olarak Ankara Kalesi'ne tahassun etti. Üç sene mukavemetten sonra nihayet kaleyi biraderi Keykavus'a teslim mecbur oldu. Bunu müteakip Devlet-i Selçûkiyye'nin inkırazına kadar artık Ankara'da vekâyi-i mühimmeden bir hâdise zuhur etmemiştir.

Ankara hangi tarihte Selçûkîlerin elinden çıktı buna dâir bir sarahat-i târihiyyeye destres olamadım. 699 senesinde Keykubâd-ı Sâlis'in hükmü câri olduğuna bir delil olarak Ankara'da Kızıl Bey⁴ Camii Minberi'nin kitâbesi⁵ mevcuttur.

Selçûkîlerden sonra Ankara İlhanîlerin yedine geçti. Gâzân Mahmûd, Hudâbende Muhammed, Ebû Saîd Bahadır namlarına Engûriyye'de madrûb gümüş sikkeler mevcuttur. Hatta Ebû Saîd meskûkâtında hem Engûriyye hem de Ankara imlâsı vardır. Zann-ı hakîrânemce İlhanîler zamanında nefis-i Ankara şehrinin umur-i idâre-i dâhiliyyesi Ahiler yedinde idi.

"Ahiler tarik-i fütüvvete sülûk ve akd-i uhuvvet eden bir zümrenin unvanıdır. Bunlar Anadolu içinde bulunurlar ve sûfiler mesleğini iltizâm ve hallerini ecnebiyyeden setr edip dâimâ ibâdât ve taât cinsine imdâd ve iânât ile meşgul olurlar idi". Bu tarikata dâir *"fütüvvetnâme"* isminde bir eser de mevcut olduğu mesmû'dur.

1 Charles Texier, Küçük Asya nâm eserinde 664 sene-i milâdiyyesinde Ankara'nın Araplar tarafından fethedildiğini kaydediyor. Sene-i mezkûreye müsâdif 44 sene-i hicriyyesinde Hâlif b. Velid'in mahdumu Abdurrahman asâkir-i İslâmiyye ile Bilâdü'r-Rûm'a dâhil olarak orada kışladıklarını İbn Cerîr Taberî ve İbn Esîr Cezerî yazmakta iseler de fetholunan yerlerin isimlerini yazmıyorlar. Ehl-i Şâm'ın Abdurrahman b. Hâlid'e meyl etmelerinden havf eden Hazret-i Muâviye İbn Esâl isminde bir nasrânîye müşârunileyhi tesmim ettirdi ve oğlu Hâlid de İbn Esâl'i katletti. Hazret-i Muâviye Hâlid'i bir müddet hapis ve ba'dehû ve maktûlün diyetini alarak tahliye eyledi. Sene-i hicriyye 46.

2 Mu'tasım Ankara'dan sonra Amûriyye'yi de zapt etmiş idi.

3 Mes'ûd'un bakır sikkeleri malûm idi. Bombay Başşehbenderi Mahrukîzâde Cafer Bey'in koleksiyonunda 589 tarihli bir gümüş parası da vardır.

4 Seyfeddîn Emir Kızıl, Sultan Keykavus-i Evvel devrinde eâzım-ı ricâl-i Selçûkiyye'den idi.

5 Ahşaptan masnû' olan işbu minberin enkazı müze-i hümâyundadır.

İbn Battûta seyahatnâmesinde ahîlerden ve zaviyelerden ve bunların mihmânperverliğinden bahseder. Mûmâileyh Antalya’da itibaren Bursa’ya kadar geçtiği şehirlerde ahîler bulunduğunu yazar. Bundan anlaşılıyor ki Selçûkîlerin inkırazından sonra ahali Moğolların ve eşrây-i sâirenin tasallutâtından mehmâ-emken kurtulmak için tarik-i fütüvvete sülûk ile akd-i uhuvvete kesretle rağbet göstermişler. Ankara’daki ahîlerden 695 sene-i hicriyyesinde yetmiş iki yaşında irtihal-i dâr-i bekâ eden Ahî Hüsâmeddin Hüseyin Efendi meşâyih-i ‘izâmdandır. Müşarünileyhin mahdumu Ahî Şerefeddîn Mehmed’in tanzim ettirmiş olduğu şecere, bir tomar-ı azîm olarak Ankara’da Ahî Şerefeddîn Camii’nde mevcuttur. Bursa Meb’ûs-i Sâbıkı ümerây-i askeriyeden Tahir Bey Efendi’nin tavsiyesiyle bu tomar encümeneye celp edilmiş ve sureti istinsah olunduktan sonra mahalline iade edilmiştir. Bu tomarda Ahî Şerefeddîn Mehmed’in nesebi ber vechi zîr Hazret-i Hüseyin’e peyvestedir:

Ahî Şerefeddîn Mehmed bin Ahî Hüsâmeddin Hüseyin b. Seyyid Şemseddîn Ahî Yusuf bin Ahî İshak bin İsmail bin Seyyid Ali bin Abdullah bin Muhammed bin el-Hasan el-Caferî bin Muhammed bin el-Hüseyin bin Ali bin Muhammed bin Ali bin Musa er-Rıza bin el-İmam Cafer es-Sadık bin el-İmam Muhammed el-Bakır bin el-İmam Zeynelabidîn Ali bin Emîru’l-Mü’minîn el-Hüseyin bin el-İmamı’l-Müslimîn ve Emîru’l-Mü’minîn Ali bin Ebî Talib.

Mezkûr tomarda Ahî Şerefeddîn Mehmed’in Hüseyin, Hasan, Yusuf namında üç oğlu ve bunlardan Hüseyin ve Hasan’ın evladı ve ahfadından bazılarının esâmisi muharrer ise de terceme-i hallerine dâir harf-i vâhid yoktur. Ankara’da hükûmet eden ahîler bunlardan mı idi? Yahut diğer zevat mı idi? Bu babda bir kayd-ı tarihî bulamadım. Ahîler hükûmetinin tarz-ı idaresi ne vechile idi? Şâyân-ı tefahhus ve tetkik olan bu mesele hakkında erbab-ı vukufun diriğ-i himmet etmemeleri ve ma’lûmatlarını neşr eylemeleri niyaz olunur.

Ankara’da ahîlerin hükûmeti 762 senesine kadar devam etti. Sene-i mezkûrede Ankara dâhil memalik-i Osmaniyye olarak muhafazasına asâkir-i Osmaniyye ikâme edildi. Bu fethe bâis olan hali iyice teyakkun için biraz maziye irca-i nazar iktiza etmektedir:

Selçûkîlerin devr-i inhitatında İlhanlar tarafından Anadolu’nun mühim mevkilerine Moğol leşkeri sevk olunmuş idi. Bunlar zamanımız asâkiri gibi olmayıp çoluk çocukları beraber bulunur birtakım aşiretler idi. Şehirlere girmezler, yaylak ve kışlaklarda konar-göçerler idi ve taraf-ı İlhan’da mansûb Rûm valisinin emrî-i tahtında bulunurlar idi. Müneccimbaşı Ahmed Efendi’nin “Câmiu’u’d-Düvel”de ve Şikârî’nin Karaman tarihinde tahrirlerine nazaran kabail-i mezkûre yedi bölük idi ki bir bölüğü Ankara havalisinde ikamet ederler idi. İlhan Ebû Saîd Bahadır’ın irtihalinden sonra memalik-i İlhanîyyede hâdis olan hercümerc esnasında reisleri Devletşah teferrüd etmiş ve vefatında yerine oğlu Bahtiyar Melik Nâsır yerine kâim olmuş idi. Çavdar Tatarları olması me’ûl olan bu bölüğün tâ Osman Gazi zamanından berû memalik-i Osmaniyye’ye tecâvüzâtı eksik olmamış idi. Orhan Gazi’nin dâr-ı ahirete ve padişah-i nevcâh-i Osmanî Sultam Murad Hüdâvendigâr’ın Rumeli’ye mürurunu duyan ve zevâl-i devlet-i Osmaniyye’ye teşmîr-i sâk eden Anadolu tavâif-i mülûkünden bazıları Çavdar ve diğer kabâili Memâlik-i Osmaniyye’yi gârete sevk ettiler. Hazreti Hüdâvendigâr bu kabâili te’dîb etti. Ancak Memâlik-i Osmaniyye’nin bunların mazarratından sıyâneti için Ankara kalesine lüzum-i mübrem var idi. Re’y-i padişâhî de Ankara’nın zaptı idi. Ahîler padişahın bu tasminine agâh olunca bi’l-ihitiyar kaleyi teslim ettiler. Sultan mürüvvet-i şîarda ahîlerin haklarında merhamet ve nevâziş gösterdiler. Kaleye asâkir-i Osmaniyye ikâme olundu ve şehre de memur tayin edildi. İdrîs-i Bidlîsî’nin Heşt Behişt’inden⁶ ve revîş-i vekâyî’den anlaşıldığına göre ahîler devlet-i Osmaniyye aleyhindeki ittifaka dâhil değil idiler. Binaenaleyh ekser kütüb-i tevârihte ahîlerin aleyhindeki ittifaka pişvâ gösterilmesi mekârin-i savâb olmasa gerektir.^k

6 Bir rivâyete göre Rumeli’ye geçmeden ve rivâyet-i uhrâda geçtikten sonra Ankara’ya mutasarrıf olan ahî ve a’yân takımıyla Turgutlu ve Çavdar aşiretlerinin hudud-i Osmaniyye’ye taarruzunu haber almış idi.

k Padişah Rumeli’nin muhafazasını Hacı İlbey’e tevdi’ ederek kendisi yirmi beş bin kadar askerle Ankara’ya yürüdü. Çavdar ve Turgutlu aşiretleri Sultan Murad’ın üzerlerine yürüdüğünü istibhâr edince arslan sadası işitmiş vuhûş gibi pişgâh-ı azminden çekilerek etrafa dağıldılar. Ahîler ise imkân-ı mukâbele görmedikleri için Ankara’yı padişaha teslim ederek canlarını kurtarabildiler.

4. ORIJINAL METİN

۱ نیسان ۱۳۳۹

جزء: ۱۹

تاریخ عثمانی انجمنی

مجموعه سی

ایکے آبدہ بر نشر اولنور. تاریخ عثمانی به عائد مقالاته صحیفه لرمض آجقدر. درج ایدلیان مقالات صاحبنه اعاده اولنه بیلور .

علمدار مصطفی پاشا (مابعد)	افضل الدین
قبریس فتحی اوزرینه وثیقہ لر	صفوت
آینوروز تاریخچه سی	موسی کاظم
آشقرده اخیلر حکومتی	احمد توحید
احمد نالک دورینه دائر مادام مونته کونک مکتوبلری	احمد رفیق
خبرہ سی باشی احمد پاشا (بوتوال)	عارف
متفرقه : قانوننامه آل عثمان (ایکنجیسی)	عارف

فیثائی و غروش

مرجمی — باب عالی تاریخ عثمانی انجمنی
ابونہ قیدی ایجون انجمنه مراجعت اولنور (

ایچک ایشیا ویشیا کانتی

مطبعہ عثمانی شامی

۱۳۳۱

آنقره ده اخیلر حکومتی

آنقره آناتولینک قدیم ومهم شهر لرندن بریدر.

اسکندر کیر دورنده موجود اولدینی صحائف تواریخده مسطور اولان بوبلده نك اهمیتی رومالیلرک کوچک آسیا به استیلارندن سوکره آرتمش وایمپراطور آوغوستوس زماننده شهر مذکور مبانئ عالیه و آثار نفیسه ایله ترین و اعمار ایدلش ایدی . مشار الیه ایمپراطور ایله روما ناملرینه انشا ایدیلن آنقره ده کائن قسماً خراب معبد قدیم ، صنایع عتیقه دن برانموزج اولقله قالمایوب بالخاصه ایمپراطور قیصر آوغوستوسک وصیتنامه نك لاتینجه متنی و یونانجه ترجمه سنی زمانمزه قدر محافظه ایتمکله ده شهرت بولمشر .

آنقره شرق ایمپراطورلغنه تابع اولدینی زمانده بعض وقایع تاریخیه نك محل جریانی اوله رق بز زمان قلیل حکمدار ایران خسرو پرویزک (دردنچی سنه هجریه به مصادف ۶۲۵ سنه میلادیه سنده) وبعده امویلرک [۱] (۴۴ سنه هجریه ۶۶۴ سنه میلادیه) ودها سوکره خلفای عباسیه دن

[۱] شارل تکسبه کوچک آسیا نام اثرنده ۶۶۴ سنه میلادیه سنده آنقره نك عربلر طرفندن فتح ایدلدیکنی قید ایدیور. Charles Texier : Asie Mineure. p. 488. سنه مذکور به مصادف ۴۴ سنه هجریه سنده خالد بن ولیدک مخدومی عبدالرحمن عساکر اسلامیه ایله بلاد الرومه داخل اوله رق اوراده قیشلادقلرینی ابن جریر طبری (مصر طبی جلد سادس صحیفه ۱۲۱) وابن اثیر جزری (جلد ثالث صحیفه ۱۷۵) یازمقده ایسه لرده فتح اولونان یرلرک اسلملرینی یازمیورلر . اهل شامک عبدالرحمن بن خالد میل ایتمه لرندن خوف ایدن حضرت معاویه ابن اثال اسمنده بر نصرانی به مشارالیهی تسیم ایتدیردی و اوغلی خالدده ابن اثالی قتل اشدی . حضرت معاویه خالدی برمدت حبس و بعده مقتولک دیتی الهرق تخلیه ایله دی . سنه هجریه ۴۶ . ابن اثیر جلد ثالث صحیفه ۱۸۰

انقره ده اخیلر حکومتی ۱۲۰۱

هرون الرشید (۱۸۱ سنه هجریه) و معتصم [۱] (۲۲۳ سنه هجریه) دورنده عباسیلرک ید ضبطنه کچمش ایسه ده شرق ایمپراطورلری ینه استرداد ایلمش ایدی . نهاییه الامر روم سلجوقیلرینک انه کیردی . اما هانکی سنه ده اولدیغنه دائر صراحت بولامادم . برارالمق سلجوقیلردن اهل صلیب غصب ایتمدی دیه ده برروایت ضعیفه وارددر [۲] .

قونیه سلجوقی سلاطیندن قلیج ارسلان ثانی حال حیاندی ممالکنی اولادی آرهنده تقسیم ایتمدیکنده آنقره بی محی الدین مسعوده ویرمش ایدی . بو ذات سنه لرجه آنقره ده بیوک برادری سلیمان شاه جانبندن محصور قالدی . سوکنده حیاتی تحت امنیتده اولمق شرطیله تسلیم اولدی . فقط سلیمان شاه عهدینه وفا ایتمه رک مشار الیه مسعودی سعادی شهیدایه رفیق ایله دی . بووجهله آنقره استقلالنی ضایع ایتمدی [۳] .

کیخسرو اولک شهادتی متعاقب ۶۰۷ سنه هجریه سنده قونیه تختنه کیکاوس اول جالس اولمش ایدی . مشار الیه ک خلقی و کوچک برادری علاء الدین کیقباد اول بیوک برادرینه عصیان ایتمش ایدی . کیقباد قیصریه جوارنده مغلوب اوله رق آنقره قلعه سنه تحصن ایتمدی . اوچ سنه مقاومتن سوکره نهایت قلعه بی برادری کیکاوسه تسلیمه مجبور اولدی . بونی متعاقب دولت سلجوقیه نیک انقراضه قدر آرتق آنقره ده وقایع مهمه دن بر حادته ظهور ایتمه مشدر .

آنقره هانکی تاریخده سلجوقیلرک الندن چیقدی بوکا دائر برصراحت تاریخیه به دسترس اولامادم ۶۹۹ سنه سنده کیقباد ثالث حکمی جاری اولدیغنه دال اوله رق آنقره ده قزل بک [۴] جامعی منبرینک کتابه سی [۵] موجوددر .

[۱] ابن اثیر جلد سادس صحیفه ۵۳ و ۱۶۳ . معتصم آنقره دن سوکره عموریه بی Amorium ده ضبط ایتمش ایدی .

Charles Texier p. 488. c.II. [۲]

[۳] مسعودک باقر سکه لری معلوم ایدی . بومبای باش شهبندری محروق زاده جعفر بک قولکیوننده ۵۸۹ تاریخی برکوش پاره سی ده وارددر .

[۴] سیف الدین امیر قزل سلطان کیکاوس اول دورنده اعظم رجال سلجوقیه دن ایدی . مختصر سلجوقنامه ابن بی بی صحیفه ۴۹

[۵] آل کریمان کتابه لری خلیل بک تاریخ عثمانی انجمنی مجموعه سی جزء ۲ صحیفه ۱۱۳ . اخشابدن مصنوع اولان اشبو منبرک انقازی موزه هایوننده در .

سلجوقیاردن صوکرہ آنقرہ ایلیخانیلرک یدینہ کچدی. غازان محمود، خدابندہ محمد و ابوسعید ہادر ناملرینہ انکوریهده مضروب کموش سکدر موجوددر. حتی ابوسعید مسکوکاتندہ ہم انکوریهده ہمده آنقرہ املاسی وارددر. ظن حقیرانہ بجه ایلیخانیلر زمانندہ نفس آنقرہ شہرینک امور ادارہ داخلیسی اخیلر یدندہ ایدی.

« اخیلر طریق فتوتہ سلوک و عقد اخوت ایدن برزمرہ نک عنوانیدر. بونلر اناطولی ایچندہ بولنورلر و صوفیلر مسلکنی التزام و حاللرینی اجنیدن ستر ایدوب دایما عبادات و طاعات و ابنای جنسنہ امداد و اعانات ایله مشغول اولورلر ایدی [۱]. » بو طریقته دائر «فتوت نامہ» اسمندہ برارده موجود اولدینی مسموعدر.

ابن بطوطہ سیاحتنامہ سندہ اخیلردن وزاویہلرندن و بونلرک مهمانپرور. لکندن بحث ایدر [۲]. مومی الیه آنطالیہدن اعتباراً بروسہ یه قدر کچدیکی شہرلرده اخیلر بولوندیغنی یارار. بوندن آکلاشیلیورک سلجوقیلرک انقراضدن صوکرہ اہالی مغوللرک و اشرای سائرہ نک تسلطاندن مہما ممکن قورتولمق ایچون طریق فتوتہ سلوک ایله عقد اخوتہ کثرتلہ رغبت کوستر مشلر. آنقرہده کی اخلردن ۶۹۵ سنہ ہجرہ سندہ یتیم ایکی یاشندہ ارتحال دار بقا ایدن اخی حسام الدین حسین افندی مشایخ عظامنددر. مشارالیهک مخدومی اخی شرف الدین محمدک تنظیم ایتدیرمش اولدینی شجرہ بر طومار عظیم اولہرق آنقرہده اخی شرف الدین جامغندہ موجوددر. بروسہ مبعوث سابقی امرای عسکریہدن طاہر بک افندینک توصیه سیلہ بو طومار انجمنہ جلب ایدلش و صورتی استنساخ اولوندقدن صوکرہ محلہ اعادہ ایدلشددر. بو طومارده اخی شرف الدین محمدک نسبی بروجہ زیر حضرت حسینہ پیوستہدر :

اخی شرف الدین محمد بن اخی حسام الدین حسین بن سید شمس الدین

[۱] لغات تاریخیہ و جغرافیہ جلد ۱ صحیفہ ۱۰۶

[۲] رحلۃ ابن بطوطہ مصر طبیبی جلد اول صحیفہ ۲۱۴

آنقره ده اخیلر حکومتی ۱۲۰۳

اخى يوسف بن اخى اسحاق بن اسماعيل بن سيدعلى بن عبدالله بن محمد بن الحسن الجعفرى بن محمد بن الحسين بن على بن محمد بن على بن موسى الرضا بن الامام جعفر الصادق بن الامام محمد الباقر بن الامام زين العابدين على بن امير المؤمنين الحسين بن الامام المسلمين وامير المؤمنين على بن ابى طالب .

مذکور طومارده اخى شرف الدين محمدك حسين ، حسن ، يوسف نامنده اوچ اوغلى و بونلردن حسين و حسنك اولاد و احفادنن بعضرينك اساميسى محرر ايسه ده ترجمه حاللرينه داثر حرف واحد يوقدر. آنقره ده حكومت ايدن اخیلر بونلردن مى ایدی ؟ ياخود ديكر ذوات مى ایدی ؟ بوبابده برقيد تاريخى بولامادم . اخیلر حكومتك طرز اداره مى نه وجهله ایدی ؟ شاين تفحص و تدقيق اولان بومسأله حقتده ارباب و قوفك دريغ همت ايمه ملرى و معلوماتلرى نشر ايله ملرى نياز اولونور .

آنقره ده اخیلرک حکومتی ۷۶۲ سنه قدر دوام ایتدی سنه مذکورده ده آنقره داخل ممالک عثمانیه اوله رق محافظه منه عساكر عثمانیه اقامه ایدلدى . بوقتجه باعث اولان حالى ايجه تيقن ايجون برازماضى به ارجاع نظر اقتضا اتمکده در :

سلچوقيلرک دور انحطاطنده ایلخانلر طرفندن آناطولینک مهم موقعلرينه مغول لشکرى سوق اولونمش ایدی . بونلر زمانمز عساكرى کبی اولمايوب چولوق چوجقلى برابر بولونور بر طاقم عشرتلى ایدی . شهرلره کيرمزلى ، يايلاق و قيشلاقلرده قونار کوچرلى ایدی و طرف ایلخانن منصوب روم والينک امرى تحتنده بولونورلى ایدی . منجم باشى احمد افنديک « جامع الدول » ده وشكارينک قرمان تاريخنده تحرير لرينه نظراً قبائل مذکوره یدی بولوك ایدی که بر بولوکی آنقره حوالينده اقامت ايدرلى ایدی . ایلخان ابو سعید بهادرک ارتحالندن سوکوره ممالک ایلخانیه ده حادث اولان همج ومرج ائسانده رئيسلى دولت شاه تفرده ایتمش و وفاتنده برينه اوغلى بختيار ملك ناصر برينه قائم اولمش ایدی . چاودار تانارلى اولماسى مأمول اولان بو بولوکلک تا عثمان غازى زمانندن

۱۲۰۴

تاریخ عثمانی انجمنی مجموعہ سی

برو ممالک عثمانیہ یہ تجاوز آئی اکیسک اولامش ایدی . اور خان عازینک دار آخرتہ ارتحالی و پادشاه نوجاہ عثمانی سلطان مراد خداوندکارک روم ایلی یہ مرورینی طویان وزوال دولت عثمانیہ یہ تشمیرساق ایدن آناطولی طوائف ملوکندن بعضلری چاودار و دیگر قبائلی ممالک عثمانیہ یہ غارتہ سوق ایتدیلر [۲] . حضرت خداوندکار بو قبائلی تأدیب ایتدی . انجق ممالک عثمانیہ نک بو نلرک مضر اتندن صیاتی ایچون آنقرہ قلعہ سنہ لزوم مبرم وار ایدی . رأی پادشاهی ده آنقرہ نک ضبطی ایدی . اخیلر پادشاهک بو تصمیمنه آکاه اولونجه بالاخیتار قلعہ یی تسلیم ایتدیلر . سلطان مروت شمارده اخیلرک حققرنده مرحمت و نوازش کوستردیلر . قلعہ یہ عسا کر عثمانیہ اقامه اولندی و شهرده مأمور تعیین ایدلدی . ادریس بدلیسی نک هشت بهشتدن [۱] و روش وقایعدن آکلاشلدیقنه کوره اخیلر دولت عثمانیہ علیهنده کی اتفاقه داخل دکل ایدیلر . بناء علیه اکثر کتب توارینجده اخیلرک علیهنده کی اتفاقه پیشوا کوسترلمه سی مقارن صواب اولماسه کر کدر .

احمد توحید

[۱] بر روایتده روم ایلی یہ کجه دن و روایت اخراده کچدکدن سوکره آنقره یہ متصرف اولان اخی و اعیان طاقیله طورغودلی و چاودار عشرتلیرک حدود عثمانیہ یہ تعرضی خبر آلمش ایدی .

§ پادشاه روم ایلی نک محافظه سی حاجی ایل بکه تودیع ایدرک کندیبی یکریمی بش بیک قدر عکرله آنقره یہ یوریدی . چاودار و طورغودلی عشرتلیری ، سلطان مرادک اوزرلرینه یوریدیکنی استخبار ایدنجه آرسلان صداسی ایشتش و حوش کبی پیشگاه عزمندن چکیله رک اطرافه طاغدیلر . اخیلر ایسه امکان مقابله کورمدکلری ایچون آنقره یی پادشاهه تسلیم ایدرک جانلرینی قورتاره بیلیدیلر . عثمانلی تاریخی کمال بک مرحوم جلد ۱ صحیفه ۲۵۴

[۲] هشت بهشت داستان اول از دفتر ثالث ادریس بدلیسی .

تاج التوارینجده خواجه سعدالدین افندی هشت بهشتک بو قسمی همان عیناً ترجمه ایشدر ج ۱ صحیفه ۶۸

۱۲۰۴

تاریخ عثمانی انجمنی مجموعہ سی

برومالک عثمانیہ بہ تجاوزانی اکیسک اولماش ایدی. اورخان عازینک دار آخرته ارتحالی و پادشاه نوجاه عثمانی سلطان مراد خداوندکارک روم ایلی بہ سرورینی طویان وزوال دولت عثمانیہ بہ تشمیرساق ایدن آناطولی طوائف ملوکندن بعضلری چاودار و دیگر قبائلی ممالک عثمانیہ بی غارتہ سوق ایتدیلر [۲]. حضرت خداوندکار بو قبائلی تأدیب ایتدی. انجق ممالک عثمانیہ نك بونلرک مضر اتندن صیاتی ایچون آنقره قلعہ سنه لزوم مبرم وار ایدی. رأی پادشاهی ده آنقره نك ضبطی ایدی. اخیر پادشاهک بوتصمیمه آکاه اولونجه بالاختر قلعہ بی تسلیم ایتدیلر. سلطان مروت شمارده اخیرک حقلرنده مرحمت و نوازش کوستردیلر. قلعہ یه عسا کر عثمانیہ اقامه اولندی و شهره ده مأمور تعیین ایدلدی. ادریس بدلیسی نك هشت بهشتدن [۱] و روش وقایعدن آکلاشلدیغنه کوره اخیر دولت عثمانیہ علیهنده کی اتفاقه داخل دکل ایدیلر. بناءً علیه اکثر کتب توارینجده اخیرک علیهنده کی اتفاقه پیشوا کوسترلمه سی مقارن صواب اولماسه کرکدر.

احمد توحید

[۱] برروایتده روم ایلی یه کچمه دن و روایت اخراده کچدکن صوکره آنقره به متصرف اولان اخی و اعیان طاقیله طورغودلی و چاودار عشرتلرینک حدود عثمانیہ به تعرضی خبر آلمش ایدی.

§ پادشاه روم ایلی نك محافظه سی حاجی ایلی بکه تودیع ایده رک کندسی بکرمی بش بیک قدر عکرله آنقره به یوریدی. چاودار و طورغودلی عشرتلی، سلطان مرادک اوزرلرینه یوریدیکنی استخبار ایدنجه آرسلان صداسی ایشتمش و حوش کبی پیشگاه عزمندن چکیله رک اطرافه طاغلدیلر. اخیر ایسه امکانه مقابله کورمکلری ایچون آنقره بی پادشاهه تسلیم ایده رک جانلرینی قورتاره بیلدیلر. عثمانلی تاریخی کمال بک مرحوم جلد ۱ صحیفه ۲۵۴

[۲] هشت بهشت داستان اول از دفتر ثالث ادریس بدلیسی.

تاج التوارینجده خواجه سعدالدین افندی هشت بهشتک بو قسمی همان عیناً ترجمه ایشدر ج ۱ صحیفه ۶۸

KAYNAKÇA

KAHRAMAN, Olcay (2010), “*Anadolu Beylikleri (Ahmed Tevhid Ulusoy)*”, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri.

TEVHİD, Ahmed (1339), **Ankara'da Ahiler Hükümeti**, Tarih-i Osmanî Encümeni Mecmuası, 19. Cüz, 1 Nisan 1339, ss.1200-1204.